

№ 26.

Warszawa, d. 28 czerwca 1924 r.

№ 26.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Chmielna 2 m. 6, tel. 114-26. Adres telegr.: „Metalowcy — Warszawa“.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką w kraju: Złp. 4 kwartalnie. Nr. pojedynczy gr. 40.

Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY” bezpłatnie.

**SZWEDZKIE
ŁOŻYSKA
KULKOWE**

SKF

**Warszawa
Kopernika 13
Telefon 12-14**

339

ODROCZENIE TERMINU.

Dowiadujemy się od Centralnego Związku P. P. G. H. i F., że według otrzymanych w ministerstwie skarbu informacji zostało podpisane rozporządzenie o przesunięciu przypadającego w dniu 24 czerwca r. b. terminu płatności trzeciej raty podatku dochodowego, pobieranej na zasadzie rozporządzenia ministra skarbu z dn. 11 kwietnia 1924 r. Dz. U. Nr. 34 poz. 359 — na dzień 24 sierpnia r. b. z zachowaniem jednak terminu płatności czwartej raty, przypadającego na dzień 24 lipca r. b.

W SPRAWIE PODWYŻSZENIA CEN ŚWIADECTW PRZEMYSŁOWYCH.

Ministerstwo skarbu wydało zarządzenie, według którego dopłatę do świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych można skutecznie w 2 równych ratach, przyczem termin płatności *pierwszej raty upływa dn. 30 czerwca b. r. zaś drugiej raty dn. 20 sierpnia b. r.*

WALNE ZGROMADZENIE CZŁONKÓW POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH.

Dn. 21 czerwca 1924 r. odbyło się w lokalu Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów w Warszawie doroczne Zwyczajne Walne Zgromadzenie członków Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Zgromadzenie zagał wice-prezes Rady P. Z. P. M. dr. Teodor Weinschenck, witając w krótkich słowach zebranych członków.

Na przewodniczącego Zgromadzenia został zaproszony profesor Jan Dmochowski, który następnie zaprosił na sekretarza dyrektora Piotra Bisenika i na skrutatorów pp. inż. Tadeusza Słubickiego i inż. Marka Proszowera.

Po zatwierdzeniu protokołu poprzedniego walnego zgromadzenia wice-dyrektor P. Z. P. M. inż. Maurycy Chorzewski przedstawił sprawozdanie z działalności Związku za rok sprawozdawczy 1923. Mówca stwier-

dził stały rozwój Związku, gdyż pomimo wykluczenia w 1923 r. 35 fabryk za niezastosowanie się do uchwały Związku, nowych członków przybyło 21, a liczba robotników z 45 794 w końcu r. 1922 wzrosła do 51 794 na 31-XII-1923 r. Wyczerpujące sprawozdanie z działalności Związku zostało pomieszczone w drukującym się obecnie „Roczniku 3-im” Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych. Rocznik, który wkrótce będzie rozesłany członkom i instytucjom, zawiera pewne ulepszenia i nowe działy, jak skorowidz przedmiotów wyrabianych w fabrykach stowarzyszonych w języku francuskim, co ułatwi korzystanie z niego cudzoziemcom, wykaz obrabiarek budowanych w kraju, oraz spis maszyn w kraju niewyrabianych, które zostały sprowadzone z zagranicy za ulgami celnymi.

Po przyjęciu bilansu Związku za rok 1922 oraz protokołu komisji rewizyjnej inż. M. Chorzewski scharakteryzował obecny stan przemysłu metalowego przetwórczego i środki sanacyjne. Mówca stwierdził, że stan tego przemysłu jest zły, gdyż większość fabryk pracuje skrócony czas, a w niektórych praca zupełnie ustała z powodu braku środków obrotowych, jak również braku zbytu na gotowe wyroby. Z inicjatywy rządu odbył się cały szereg konferencji Rady Gospodarczej i wyłonionych z niej komisji, na których przedstawiciele przemysłu informowali czynniki miarodajne o istotnym stanie przemysłu. Rząd, pragnąc przyjąć z pomocą przemysłowi, wyasygnował tymczasem 50 milionów złotych na krótkotermin. pożyczki, z tej sumy na przemysł metalowy przypadło 4 miliony; pomimo znikomej sumy tego kredytu, zbytnie utrudnienia i formalności Banku Gospod. Krajowego nie pozwolą wielu fabrykom skorzystać z tej pomocy.

Krytyczny stan przemysłu w dużej mierze jest skutkiem przejścia od złego pieniądza do stałej waluty, jednakże wywołany jest również polityką podatkową skarbu. Tak np. podatek dochodowy nie zależy od ren-

towności przedsiębiorstwa, lecz uderza w absolutną wysokość zysków, wzrastając zaś w szybkiej proporcji, może spowodować upadek dużych przedsiębiorstw i doprowadzić nasz przemysł do rozdrobnienia na słabe przedsiębiorstwa o małych kapitałach. Następnie podatek przemysłowy od obrotu, który pod względem teoretycznym dotychczas nie jest zbadany, skutkiem nadmiernej wysokości 2,5% rośnie bardzo szybko przy przechodzeniu wyrobu od surowca do gotowego produktu i obciąża w sposób zabijający takie wyroby, które muszą przejść przez liczne stopnie wytwarzania. Dzięki polityce podatkowej pieniądz się chowa, skutkiem czego kredyt staje się drogi, a brak kapitałów nie pozwala czynić nowych inwestycji w celu lepszej organizacji produkcji.

Jedyny ratunek mówca widzi w pracy, która powinna być znacznie dłuższą w Polsce, niż u sąsiednich bogatszych narodów. W wyniku narad i konferencji z czynnikami rządowymi został przedstawiony przez C. Z. P. P. G. H. i F. memoriał, zawierający postulaty, których spełnienie mogłoby choć częściowo poprawić zły stan przemysłu.

Postulaty te, obejmujące różne dziedziny życia gospodarczego, były ogłoszone w № 24 tygodnika „Przemysł Metalowy”. P. Chorzewski stwierdza przy tem, że nadziei na bliską poprawę mieć nie można, gdyż sfery rządowe i sejmowe nie doceniają grozy położenia.

W dyskusji pp. Dmochowski, Graff i Jakobsfeld podkreślają konieczność obniżenia kosztów produkcji w celu poprawy obecnego stanu. Zalecono Radzie Związku dążyć w tym kierunku.

P. Chorzewski odczytuje nadesłany z Genewy przez Dyrektora Zarządzającego P. Z. P. M. inż S. J. Okolskiego plan działania na najbliższą przyszłość. Plan ten będzie wydrukowany w jednym z następnych numerów tygodnika „Przemysł Metalowy”.

Po przekazaniu projektów p. S. J. Okolskiego Radzie do wykonania, przystąpiono do wyborów 8 członków Rady i 3 zastępców na miejsce wylosowanych z ogólnej liczby 24 członków i 12 zastępców, oraz do wyboru komisji rewizyjnej.

Do Rady Związku zostali wybrani pp.:

Kazimierz Ambrożewicz	Maksymilian Lisowski
Stanisław Jan Okolski	Józef Mirowski
Edward Ortwein	Gustaw Włodek
Leon Skibiński	Witold Kazimierz Wierzejski
Antoni Lewalski	Stanisław Banachiewicz.
Fryderyk Suchanek	

Do Komisji Rewizyjnej zostali wybrani pp.: Jerzy Buzek, Tadeusz Blauth, Emil Voellnagel, Jan Węgrzyn i Stanisław Wierzbicki.

Po dokonaniu wyborów p. M. Chorzewski zreferował projekt zarejestrowania znaku Związku na zasadzie ustawy o patentach i znakach ochronnych towarowych. Zgromadzeni uznali za wskazane znak Związkowy zarejestrować i przekazać sprawę Radzie do wykonania. W zakończeniu Zgromadzenia, wobec wyczerpania porządku obrad, przewodniczący profesor J. Dmochowski, konstatuje, że choć zebranie odbywa się w b. ciężkich warunkach dla przemysłu metalowego, to jednak przemysł ten zdoła przetrwać kryzys, stojąc na straży spuścizny przekazanej przez Lubeckich, Steinkellerów i Zamojskich.

Na propozycję przewodniczącego zebrani wyrazili podziękowanie Radzie Związku, dyrekcji i nieobec-

nemu dyrektorowi zarządzającemu za dotychczasową działalność.

PRZYJĘCIE NOWYCH CZŁONKÓW.

Na posiedzeniach Rady P. Z. P. M. w dn. 5 maja i 20 czerwca r. b. przyjęto w poczet członków następujące firmy:

Tomaszowska Fabryka Narzędzi i Wyrobów Metalowych w Tomaszowie.

Włocławskie Młotownie Parowe „J. Szwarz”, we Włocławku.

Zakłady Elektromechaniczne „J. Gałęzowski i L. Müller” w Radomiu.

Pierwsza Polska Wytwórnia Łańcuchów Rolkowych „St. Kubiak” w Warszawie.

Inowrocławska fabryka maszyn rolniczych, Tow. Akc. w Inowrocławiu.

Śląska fabryka wyrobów metalowych „Mewa” Sp. z ogr. odp. w Bielsku.

„Unia”, Zjednoczone Fabryki Maszyn, Tow. Akc., Oddział „C. Bluwe”.

PIERWSZY KONGRES ROLNICZY.

Przyznać trzeba, iż moment w którym obradował I-szy ogólnopolski kongres rolniczy wypadł dla rolnictwa niezwykle szczęśliwie. W sejmie, z inicjatywy premiera Grabskiego, rozpoczęto właśnie dyskusję nad ogólną polityką gospodarczą państwa, jako zagadnieniem, uzupełniającem sanację finansową. Obecność wszystkich organizacji rolniczych w Polsce bez względu na różnorodność zabarwienia politycznego nadała kongresowi charakter zjazdu o wielkiej doniosłości zawodowej i gospodarczej. W kongresie, dzięki staraniom „Koła maszynoznawców rolnych” z prof. Stefanem Biedrzyckim na czele, brała udział Grupa II wytwórców maszyn i narzędzi rolniczych Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Kongres otworzył prezes C. T. R. p. Kazimierz Fudakowski, który po przywitaniu gości i członków zjazdu określił cele i zadania kongresu. Chodzi nie tylko o ustalenie zasad polityki rolniczej w Polsce, lecz także o wytyczne dla programu gospodarczego Państwa, którego ani rząd, ani stronnictwa w celu konsekwentnego i systematycznego rozwoju produkcji krajowej w związku z potrzebami skarbu i umocnieniem podstaw dla wprowadzonego dopiero co zdrowego pieniądza, dotychczas nie posiadały.

Na I-em plenarnem posiedzeniu wygłosił długi, wszechstronnie opracowany referat profesor Gościcki, o roli rolnictwa w całokształcie życia gospodarczego Polski. Słusznie referent udowodnił, że podstawą istnienia i rozwoju wszelkich gałęzi życia gospodarczego w Polsce, jako kraju w 65% rolniczym, jest nie co innego, jak rolnictwo. Wykazując zależność naszego przemysłu od rynku zewnętrznego, która w przyszłości wzrastać musi, omawiał bilans płatniczy i handlowy Państwa, którego czynność należy utrzymać przez zwiększanie eksportu krajowego, na czele z eksportem płodów rolnych. W konkluzji swych wywodów, wysuwanych postulatów i wskazówek pod adresem sfer decydujących pos. Gościcki stwierdził, iż mimo struktury gospodarczej, jaką posiada Polska, rolnictwo polskie nie żąda dla siebie przywilejów, ale równouprawnienia z innymi gałęziami wytwórczości i pracy. Do gromkich oklasków, które nagrodziły pracę referenta, przyłączają się na tem miejscu gratulacje przetwórczego przemysłu metalowego!

Prace kongresu podzielone były na *siedem* sekcji fachowych, a w sekcji II (produkcji roślinnej) wypowiedziano się w sprawie maszyn i narzędzi rolniczych.

Na temat „Postulaty w sprawie rozpowszechnienia maszyn rolniczych“, referował p. inż. Stefan Biedrzycki, prof. Szkoły Głównej gosp. wiejskiego i kierownik Instytutu maszynoznawstwa rolnego w Warszawie. Referat treściwy, a jednak wszechstronnie opracowany, oświetlał obrany temat zarówno z punktu widzenia rolnika, jak i ze stanowiska fabrykanta; wypowiedziany z werwą i ze znaną u prelegenta oratorską swadą zrobił nie tylko wrażenie, lecz odstąpił wiele tajników, dotyczących zarówno dla używanego maszyn rolnicze, jak i dla wyrabiającego takowe nie zupełnie znane, a głównie udowodnił, że sprawa jak najszerszego rozpowszechnienia maszyn rolniczych, ma nie tylko dla spożywców i wytwórców, ale też w całokształcie państwowotwórczej roboty dominujące znaczenie.

Przechodząc pobieżnie nad ogólnie znanym zagadnieniem, że maszyny rolnicze są nieodzownym warunkiem nie tylko dla wzmożenia produkcji rolniczej, ale poprostu warunkiem prawidłowego prosperowania gospodarstw, wyprowadził naczelną postulat rolników w stosunku do maszyn i narzędzi rolniczych, określając się tezą: „*tania maszyna rolnicza dostępna dla każdego rolnika*“.

Analizując postawioną tezę, posługując się oficie i skrupulatnie zebranymi cyframi, udowadnia, że zasadniczy ten postulat rolników nie jest zaspokojony, gdyż *maszyny rolnicze są obecnie bardzo drogie, a dla rolników tem droższe, im dalej od równi złota odbiegają ceny ziemiopłodów*.

Z kolei rozpatruje pytanie, jaka w tem leży przyczyna i jak temu zaradzić; w odpowiedzi porównuje ceny wyrobów polskich z analogicznymi wyrobami czeskiemi i niemieckimi, dochodząc do wniosku, że to nie maszyna rolnicza zdrożała, lecz zdrożała polska maszyna rolnicza i, że przemysł nasz, wytwarzający maszyny rolnicze trzyma się u nas jedynie dzięki *clom prohibicyjnym*. Łącznie z tem, zajmuje się eksportem i udowadnia, że postulat ten, interesujący naporóż wyłącznie fabrykantów, w wysokim stopniu jest równocześnie postulatem rolników, gdyż dopiero wtedy maszyny polskie będą tanie, gdy produkcja ich ilościowo znacznie wzrośnie.

(c. d. n.)

Fryderyk Suchanek.

WZROST KOSZTÓW PRODUKCJI W PRZEMYSŁE METALOWYM.

Do komisji pod przewodnictwem prof. Rybarskiego, wyłonionej przez Radę Gospodarczą dla zbadania kosztów produkcji w różnych działach przemysłu w związku z przesileniem, trapiącym życie gospodarcze Polski, był zaproszony dyrektor zarządzający P. Z. P. M. inż. St. J. Okolski, reprezentujący przemysł metalowy. Poniżej podajemy krótkie streszczenie przemówienia p. Okolskiego na posiedzeniu komisji d. 28 maja r. b.

P. Okolski zaznacza naogół zgodność przyczyn natury ekonomicznej, stwierdzonych już przez przedstawicieli innych zasadniczych gałęzi przemysłu, jako wpływających na zwiększenie kosztów produkcji, z przyczynami, które występują również w przemyśle metalowym przetwórczym. Mówca zaznaczył już poprzednio, że dla przemysłu metalowego, obejmującego z górą 500 jednostek przemysłowych większych, rozrzuconych po całym terytorjum Rzeczypospolitej i ześrodkowanych w 11 grupach zawodowych, wyprowadzenie cyfr śred-

nich jest zadaniem niezmiernie trudnym i ryzykownym. Rozpisana przez Polski Związek Przemysłowców Metalowych szczegółowa ankieta, na którą około 10% odpowiedzi już napłynęło, pozwoli być może na dokładne zanalizowanie czynników, odgrywających w chwili obecnej najdonioślejszą rolę w przemyśle metalowym.

Na przykładach, odnoszących się do budowy maszyn i do wytwórczości metalowej o charakterze masowym, mówca stwierdza, że koszt robocizny produkcyjnej t. j. idącej bezpośrednio na wykonanie danej roboty, nie wzrósł tam, gdzie płaca jest akordowa lub premijowa, uzależniona od wydajności. Natomiast w pracy pośredniej (pomocy, maszynistów i t. p.), płatnej dniówkowo, daje się stwierdzić zwiększenie kosztów, wynikające z jednej strony skutkiem zwiększenia absolutnej liczby, a z drugiej strony—skutkiem zmniejszenia wydajności pracy tej kategorii robotników. Inflacja, ciągle podwyżki płac, skomplikowane dodatki drożyzniane odbiły się również na zwiększeniu personelu urzędniczego, który musiał obliczać robocizny i należności do Kas Chorych, zajmować się zapomogami aprowizacyjnymi i zawiązi zagadnieniami społeczno-gospodarczymi.

Identyczne zjawiska stwierdzone zostały również w Niemczech i np. w branży elektrotechnicznej, wchodzącej w skład przemysłu metalowego przetwórczego, ogłoszone zostały przez. W. Bolza w zeszytach lutymowym czasopisma „Technik und Wirtschaft“ pod tytułem: „Produktionsverteuerung - Produktionsverminderung.“ *)

P. Okolski rozpatrzył następnie płace robotników wykwalifikowanych i placowych, urzędników wyższych i niższych oraz sprawy urlopów u nas i w Niemczech, stwierdając, że na jednostkę wytworzonego wyrobu koszt pracy wynosi więcej, aniżeli w państwach konkurujących z Polską. W jakim stopniu oddziaływa tutaj nadmierna ilość robotników dla prac pomocniczych i ogólnych (w ruchu fabryki), a w jakim zmniejszona produkcja fabryki w stosunku do jej zdolności wytwórczej—dotychczas wyeliminować się nie da. W zakończeniu mówca przestrzegał przed zbyt niemiłym rachowaniem na inwestycje, które w przemyśle metalowym są bardzo kosztowne, i gdybyśmy chcieli doprowadzić stan urządzeń krajowych do poziomu zagranicznego, to wchodziłyby w grę sumy bardzo duże, o znalezieniu których w kraju nie może być mowy. Co się tyczy organizacji pracy, to organizacja ta w przemyśle metalowym, opierającym się na pracy wykwalifikowanej, jest bardzo skomplikowana i organicznie łączy się z techniką urządzeń. Skutkiem tego organizacja pracy w współczesnym rozumieniu jest dotąd stosowana w nieznacznej względnie ilości fabryk metalowych europejskich i jest dla nas marzeniem, niedającym się zrealizować na szerszą skalę i w krótszym przeciągu czasu.

Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej

(w złotych po kursie średnim dnia za 1 tonnę metr.)

D a t a	17/6	19/6	23/6	24/6	25/6
Średni kurs waluty	22,42	22,48	22,48	22,40	22,40
Antymon	1090	1090	1050	1090	—
Cyna standard	4900	4810	4910	4880	—
Cynk hutniczy	710	690	700	700	—
Miedź elektrolityczna .	1480	1460	1440	1440	—
standard	1360	1340	1350	1330	—
Ołów miękki hutniczy	750	720	740	730	—
Rtęć	8670	8640	8670	9970	—

*) p. w № 22 i 23 „P. M.“: art. p. t. „Zmniejszenie produkcji przyczyną drożyzny.“

RYNEK TOWAROWY NA SUROWCE I ARTYKUŁY TECHNICZNE DLA PRZEMYSŁU METALOWEGO.

Ceny hurtowe na surowce i artykuły techniczne dla przemysłu metalowego w dniu 27/VI 1924 r. w złotych (pg. danych S. A. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi“).

a) za 1 tonę franco wagon stacja załadowania:

Surówka odlewnicza „Chlewiska“ na węglu	Zł.gr.	
drzewnym	170.—	
Surówka odlewnicza „Stąporków“ № 1	180.—	
Witkowska № 1	177.—	
Złom żeliwny (fragment lany)	95.—	
Żelazo handlowe krajowe	234.—	
Bednarka gorąco walcowana	270.—	
Bednarka zimno walcowana	468.—	
Walcówka (drut okrągły od 5½ do 13 mm., kwadratowy od 5½ do 8 mm.)	288.—	
Błacha (cena zasadnicza)	297.—	
Koks karwiński	48,10	
„ górnoląski twardy	39.—	
miękki	37,60	
Węgiel kowalski myty cieszyński	36,65	
dąbrowski gruby	25,82	
górnoląski gruby	29,60	
Cegła ogniotrwała normalna (za sztukę gr. 16)	64.—	
kopulakowa	67,50	
Gлина ogniotrwała mielona	25.—	
Zaprawa szamotowa	32,50	
Grafit podwójnie szlamowany	132.—	

b) za sztukę loco skład Warszawa:

Świdry ze stali szybkoosprawniej z obsadą cylindryczną od 2,5 mm do 10 mm:		
2,5 mm	Zł. 0,55	6,5 mm 1,10
4 „	0,70	10 „ 2,15
Świdry ze stali szybkoosprawniej z obsadą kończącą od 3 mm do 10 mm:		
3 mm	Zł. 2,20	17 mm 6,60
5 „	2,31	24 „ . . . . . 12.—
7 „	2,60	30 „ 19,70
10 „	3,30	50 „ . . . . . 68.—
14 „	3,84	51 „ . . . . . 71.—

Notowania Centralnego Biura Polskich Odlewni Wytwarzających Emaljowanych, obowiązujące do odwołania.

Cena garnków emaljowanych 48 groszy za 1 kg. surowych 40 „ 1 „

Do cen powyższych dolicza się 2% na koszty opakowania i ekspedycji.

Ceny te są zasadnicze przy zamówieniach nie mniej, niż 5 000 kg. Przy ilościach mniejszych pobiera się dopłatę: poniżej 5 000 kg. do 2 500 kg.—3%; poniżej 2 500 kg.—6%.

Ceny rozumieją się franco stacja załadowania.

Cena odlewów żelaznych.

Podług notowań Grupy V (Odlewni) Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych cena odlewów żelaznych surowych dla Warszawy, aż do odwołania, wynosi od 0,50 do 0,56 złp. za 1 kg. loco fabryka.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych: Dyrektor Zarządzający inż. S. J. Okolski.
REDAKTOR inż. Maurycy Chorzewski.

Źródła zakupu:

- Armatura na parę i wodę:** S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.
- Beczki żelazne:** Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.
* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.
- Dźwigniki—Łańcuchy:** Bracia Jenike, inż., Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.
* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.
* Warsz. Fabr. Masz. windowych „Siła“, Chłodna 5, tel. 47-78.
- Garbarskie maszyny:** B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.
- Gwoździarki i ciągniki:** B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.
- Imadła ślusarskie kute:** S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.
- Konstrukcje żelazne:** Inż. Gniazdowski i Janiszewski Sp. Akc. w Lublinie.
* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.
- Konstrukcje żelazne, schody, cieplarnie:** Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.
- Kotły parowe:** S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.
- Kuto lane odlewy:** Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.
- Kuźnie połowe:** Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.
- Liny stalowe—Drut stalowy:** Bracia Jenike, inż., Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.
- Lokomobile przemysłowe:** Nitsche i S-ka. Fabryka Maszyn w Poznaniu.
- Łańcuchy** Warsz. Fabr. Masz. windowych „Siła“, Chłodna 5, tel. 47-78.
- Łańcuchy „Galla“:** Transmisyjne, ciężarowe i rolkowe wszelkich wymiarów. Bracia Mencil, Fabryka Wytwarzających Żelaznych. Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.
- Maszyny rolnicze:** Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.
- Maszyny ceglarskie:** B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.
- Odlewnie żelaza:** Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.
- Odlewnie żelaza i metali:** S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.
* B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.
- Okna żelazne:** Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.
* Krawczyk i S-ka w Zawierciu.
- Prasy ekscentryczne, frykcyjne i balansowe:** B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.
- Prasy, tłoczarki cierne, mimośrodowe i balansowe:** B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.
- Pędnie:** Krawczyk i S-ka w Zawierciu.
* B-cia Steinberg i S-ka, w Warszawie Wronia 80.
* B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.
* Tow. Akc. J. John w Łodzi.
- Pompy:** Brandel, Witoszyński i S-ka, Grochowska 37.
- Sikawki i narzędzia ogniowe:** Bracia Mencil, Fabryka Wytwarzających Żelaznych i Sikawek. Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.
- Suwnice (krany) mostowe, przesuwne, dźwigi pionowe-elektryczne, transmisyjne, ręczne:** Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.
* Bracia Jenike, inż. Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.
- Tokarki szybkoobrotowe:** Tow. Akc. J. John w Łodzi.
- Turbiny wodne syst. Francis'a o wysokim współczynniku pożytecznego działania.** L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.
- Wagony wąskotorowe osobowe i towarowe:** S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.
* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.
- Walce młyńskie utwardzone:** St. Weigt i S-ka, Łódź, Senatorska 22, tel. 2-87.
- Walce żeliwne utwardzone:** Tow. Akc. J. John w Łodzi.
- Wiertarnie kolumnowe szybkoobrotowe:** Najnowsze typu. L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.
- Wiertarki kolumnowe:** Tow. Akc. J. John w Łodzi.